

הלכות שבת סימן שמג שדמ

ביאורים ומוספים

31

[משנ"ב ס"ק ה]

אופן דינו כשוגג, כיון שאין לו דעת להקרא כמזיד. אמנם אם עשה על דעת אביו, דינו כעשיית גדול במזיד, ואפילו שהקטן עדיין לא הגיע לחינוך. [נבחילוקי הדינים בין שוגג למזיד מבואר לעיל סי' שיח ס"א].

וקטן שאביו אמר לו לעשות מלאכה בערב שבת, ושכח הקטן לעשותה בערב שבת ועשה בשבת, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת שם) שוראי נחשב שעושה על דעת עצמו כדי שאביו לא יכעס עליו, ודעת הגר"ח קניבסקי (שם) שנחשב שעושה על דעת אביו.

[משנ"ב ס"ק ט]

אכל לפנים משורת הדין וכו', צריך לשלם ל³⁰¹.

וכן חרש או שוטה שעשו עבירות ואחר כך התרפאו, כתב הכף החיים (ס"ק לד) שבין שעברו עבירות שבין אדם לחבירו או בין אדם למקום, טוב להם שיקבלו על עצמם איזה דבר לתשובה וכפרה.

[ביה"ל ד"ה מדבר סופרים]

קדעת החולקים עליהם ואסורים בכל גזי³¹ וכו', ספינן לה נק לצרכי³² וכו', ויש פקנה, לפי שהמניין חמש נסדור שישא לבית הסנסת לצורך עצמו³³ להתפלל ולשמוע קריאת התורה³⁴.

31 אמנם במשנ"ב לקמן (סי' שסב ס"ק מז) סתם כדעת השו"ע, שאפילו שהקטן עושה להנאת עצמו ואפילו איסור דרבנן, מחויב אביו להפרישו, וצוין למבואר בסי' שמג.

32 ולומר לקטן לפתוח בשבת מקרר ששכחו לסגור את הנורה שבתוכו ועל ידי פתיחתו תדלק הנורה, זאת כדי שהקטן יוציא אוכל לצרכו, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"ד מכתב מט) וכן הורה הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פצ"ה ס"ק ג עמ' רצד) שמותר, משום שנחשב שהקטן עושה לצורך עצמו, אך שלא ידע הקטן שעל ידי פתיחתו תדלק המנורה.

לענין פתיחת המקרר ע"י גדול, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רעז ס"ק ט. ולענין פתיחתו ע"י נכרי, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רעז ס"ק ל.

33 ולתת לקטן את הסידור או החומש בידיו, לפי מה שכתב במשנ"ב לעיל (סי' שכה ס"ק ג) שאסור לתת בידיו של הנכרי אוכל כיון שיש חשש שיוציא את זה לרשות הרבים ונמצא למפרע שהישראל עשה עקירה, ואם כן לכאורה הוא הריץ שלא יתן בידו של התינוק, כיון שעושה עקירה על דעת שהקטן יוציא (ש"ש"כ פ"ח הע' רלח).

34 ולתת לקטן להביא ספר תורה, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פל"ז הע' שב) שבספר תורה אין את ההיתר של הביה"ל, ואפילו שהקטן גם שומע קריאת התורה, כיון שצריך שיהיה ניכר שמביא את הספר לצורך עצמו.

סימן שדמ

דין החולף במדבר בשבת

[משנ"ב ס"ק ג]

שבת ביום זה, כמו שפסקת הפריימגידים¹.

1 ולדעת הפמ"ג (משנ"ב ס"ק א), כתב בספר פתח הדביר (ס"ק ג) שהוא הדין שמתפלל גם מוסף של שבת.

[משנ"ב ס"ק ד]

הינו אפילו אין לו כי אם להם בעלמא².

המשן במילואים עמוד 72

יכל-שכן לומר לתינוק בעצמו שיאכל דאסור²² וכו', מפר לומר לעובד-גלולים להאכיל אותם אפילו בדבר שהוא אסור מן התורה²³, וכן נוהגים בפסח, שמצוים לעובד-גלולים לשא התינוק אל ביתו²⁴ וכו', דאינו עובר עליו ב'כל יראה' וכו', וכול לצוות לקטן לתן לזה לשתות²⁵, אכל הוא לא יגע בו שמוך יאכל מקננו²⁶.

22 וכן לומר לתינוק שמותר לו לאכול מאכל של איסור, כתב הכף החיים (ס"ק ו) שאסור, משום שנחשב כמו שמאכילו בידים, כיון שעל פי הוראתו הוא אוכל. והגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) הביא ראיה, שברייטביא (יבמות קיד, א) מבואר שאף אם מטעה את הקטן ואומר לו שמותר לעשות כך, נחשב כמאכילו בידים.

23 מבואר שאמירה לנכרי להאכיל קטן דבר איסור, אינה נחשבת כספיית איסור בידים, שהרי כתב לעיל (ס"ק ד) שספיית איסור לקטן על ידי ישראל גדול אסורה מן התורה. ובספר ארחות שבת (ח"ב פכ"ד הע' כט) הביא שאכן כך מבואר בים של שלמה (יבמות פ"ד סי' ח) ובשו"ת חתם סופר (א"ח סי' פג), שאמירה לנכרי להאכיל קטן דבר איסור, אינה נחשבת כספיית איסור בידים, ולא כמו שכתב בשו"ת פרי יצחק (ח"א סי' יב).

24 ולקמן (סי' תנ ס"ק יח) כתב, שגם היהודי יכול לקחת את התינוק לבית הנכרי כדי שיאכילו חמץ.

25 ולכתחילה לאחר שהאכיל הנכרי את התינוק, כתב לקמן (שם) שיאמר לנכרי שיאסוף את החמץ שנשאר ויקח את זה לביתו, אך אם לא מוצא נכרי שמוכן לקחת את מה שנשאר, יכול להשאיר את החמץ בביתו ויאמר בפירוש שאינו רוצה לקנותו.

26 ואף שגם לומר לקטן אחר שיתן לקטן החולה, גורם שהקטן יעבור איסור בכך שנותן לקטן השני, ראה בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' פא אות ט) שכתב דהן שדין 'ספיית איסור' אינו אמור לגבי קטנים, ואינו כשאר איסורים האמורים גם לגבי קטנים, ורק שאין נעשים עליהם. והגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) ביאר שבין שמדובר בקטן שחולה, מותר גם שגדול יתן לו, אלא שבגדול חששו שיאכל ממנו, וכדמשך דברי המשנים. והוסף, שאם אין קטן שיתן לו מותר גם שגדול לתת, וכמו שכתב בשו"ע הרב (סי' תנ סכ"ה). אכן, כאן (ס"ה) כתב השו"ע הרב, שמן התורה אסור להאכיל 'דבר איסור' לתינוק חולה שאין בו סכנה [וראה תהלה לדוד (ס"ק ד) שכתב שיתכן ששונה איסור חמץ שאסור רק בימות הפסח, ולפיכך נחשב הדבר כאכילת דבר היתר בזמן איסור, והרי יש שסברו שאיסור ספייה לקטן נאמר רק על האכילת דבר איסור, ולא על האכילת דבר היתר בזמן איסור].

27 ועוד טעם חוסף לקמן (סי' תנ ס"ק יח), שהוא בעין קנין.

[משנ"ב שם]

המר שלא יקדים לו דינר, דעל-ידי-זה יהיה קנוי לו הקמץ²⁸.

28 ואם הנכרי לא רוצה לתת לו בחינם, כתב לקמן (שם) שיכול להבטיחו שישלם לו אחרי פסח.

[משנ"ב ס"ק ו]

קגון שיאמר לו קבא לי מפתת, ואפלו דרך פרמלית²⁹.

29 וליהנות ממעשה שבת של קטן, כתב בביה"ל לעיל (סי' שכה סי' ד"ה אינו) שקטן שעושה מעשה לצורכו מותר בשבת ליהנות ממעשיו, אבל אם הוא עושה לצורך ישראל אחר אסור, וצריך להמתין במצאי שבת בכדי שיעשו, והורה הגר"ש אלישיב (מאור השבת ח"א סי' יח ס"ק יד) שבמעשה הקטן אין הבדל בין שעשאו בשוגג או במזיד ובין שעשאו לעצמו או לאחרים, בכל